

13. Khotkevych, G. M. (2004), *Pidruchnyk hry na banduri* [Handbook playing on bandura], Kharkiv, Glas. (in Ukrainian).
14. Shtokalko, Z. (1997), *Kobza* [Kobza], edited and prepared for printing Andrew Horniatkevych, Edmonton–Kyiv, publishing Canadian Institute of Ukrainian Studies. (in Ukrainian).
15. Shtokalko, S. (1992), *Kobzarskyi pidruchnyk* [Kobzar tutorial], edited and prepared for printing Andrew Horniatkevych, Edmonton–Kyiv, publishing Canadian Institute of Ukrainian Studies. (in Ukrainian).
16. Selo. Village Folk Music from Ukraine (1998), 28 p. (in English).

УДК 784:793.3

Ігор Степанюк

ПОЧАТКОВА ХОРЕОГРАФІЧНА ОСВІТА ВОЛИНИ ЯК ДЖЕРЕЛО РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОГО ХОРЕОГРАФІЧНОГО МИСТЕЦТВА

У статті досліджено особливості функціонування системи початкової хореографічної освіти Волині як джерела розвитку масового професійного хореографічного мистецтва. Розглянуто роль шкіл хореографічного мистецтва при дитячих творчих колективах, хореографічних відділах дитячих шкіл естетичного виховання. На прикладі ансамблю народного танцю “Радість”, який діє при Палаці учнівської молоді в місті Луцьку, в дослідженні охарактеризовано специфіку організації навчально-виховного процесу в цьому та інших позашкільних навчальних хореографічних закладах.

Ключові слова: хореографічна освіта, хореографія, хореографічне мистецтво, естетичне виховання, професійна освіта, народний танець.

Ігорь Степанюк

НАЧАЛЬНОЕ ХОРЕОГРАФИЧЕСКОЕ ОБРАЗОВАНИЕ ВОЛЫНИ КАК ИСТОЧНИК РАЗВИТИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ХОРЕОГРАФИЧЕСКОГО ИСКУССТВА

В статье исследованы особенности функционирования системы начального хореографического образования Волыни как источника развития массового профессионального хореографического искусства. Рассмотрено роль школ хореографического искусства при детских творческих коллективах, хореографических отделах детских школ эстетического воспитания. На примере ансамбля народного танца “Радость”, который действует при Дворце учащейся молодежи в городе Луцке, в исследовании охарактеризовано специфику организации учебно-воспитательного процесса в этом и других внешкольных учебных хореографических заведениях.

Ключевые слова: хореографическое образование, хореография, хореографическое искусство, эстетическое воспитание, профессиональное образование, народный танец.

Ihor Stepaniuk

PRIMARY CHOREOGRAPHIC EDUCATION OF VOLYN AS A SOURCE OF DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL CHOREOGRAPHICAL ART

It is researched in the article the peculiarities of functioning the system of primary choreographic education of Volyn as a source of development of professional mass choreographical art. It is outlined the role of choreographic schools at children's art groups, choreographic departments at children's schools of aesthetic education in artistic and aesthetic students' development, forming their national conscience and culture, functioning the system of purposeful spiritual becoming of children's personality.

Choreographic Art in general and the folk and stage dance in particular is an integral part of the artistic and aesthetic upbringing of extra-scholastic education, that enables children to master perfectly the beauty and expressive language of movement, promotes forming the proper posture, develop physical strength and endurance while performing technical and methodological components of folk dance. Thanks to the system of choreographic training and upbringing, that is inherent in the folk and stage dance, children are involved in the development of dance and musical abilities, which helps them more perfectly and subtly perceive the professional choreography.

On the example of the activity of the Folk Dance Ensemble "Radist", which functionates at the Palace of Students Youth in Lutsk, in the research is characterized the specifics of the organization of educational process in this and other extra-scholastic dance educational institutions in the aspect of the use of modern teaching methods in tuition the folk and stage dance and the forms of work, based on scientific and theoretical positions of didactics. It is analyzed the appropriateness of use at certain stages of learning different techniques and methods of adoption the folk dance: demonstration, model, verbal method, musical accompaniment.

It is grounded the practical need of students' mastering the choreographical art techniques of performing the dance and lexical group of folk and stage choreography for their use in acting the dance compositions. It is traced, that successful mastering of dance and choreographic skills caused by the use of new approaches to the organization of the educational process.

It was found that folk dance ensemble "Radist", which has over 450 members (children aged 4 to 18 years) is a center of aesthetic upbringing of children of Volyn region. The ensemble is widely popular in the region and beyond due to the high skills of performers, that caused the embodiment of the ideas of modern dance pedagogy in the process of creating a series of choreographic performances and active and festival and concert activity.

Key words: *choreographic education, choreography, choreographical art, aesthetic upbringing, professional education, folk dance.*

Українська національна культура зорієнтована на відтворення й розвиток матеріальних і духовних цінностей народу та передачу їх молоді. Вона є джерелом національної самосвідомості, світорозуміння, акумулює етичну своєрідність українського народу, формує національний характер. У ній виявляються особливості художньої творчості, традиції народу, неповторність мови. Розвиток України як самостійної держави змінює світогляд людини, що потребує впровадження наповнених новим змістом інноваційних технологій освіти й виховання.

Хореографічна освіта є порівняно самостійною педагогічною системою цілеспрямованого духовного розвитку особистості шляхом засвоєння знань та формування умінь і навичок.

Хореографічна освіта, як і освіта в цілому, детермінується соціально-економічними та суспільно-політичними процесами. Водночас вона є ефективним засобом соціалізації людини, розвитку її світоглядної культури, формування здатності до саморегуляції і самовдосконалення.

Дослідники українського народно-хореографічного мистецтва здійснили наукове обґрунтування і тлумачення низки теоретичних, методичних, практичних проблемних питань розвитку та функціонування української народно-сценічної хореографії. Серед них особливо вагомий внесок зробили К. Василенко [1–2], В. Верховинець [3], А. Гуменюк [5], Т. Ткаченко [13] та ін.

Ряд науковців зі значним практичним досвідом, зокрема Є. Зайцев [6], С. Зубатов [7] та Т. Ткаченко [13], доводять, що підготовка майбутніх фахівців-хореографів українського народного танцю сприяє розвитку духовності особистості, формуванню національної самосвідомості, а також залученню студентів до народних надбань, традицій, звичаїв, побуту, що, зокрема, відображається у шедеврах народної творчості й хореографії.

Необхідність формування хореографічних умінь, які забезпечують розвиток життєвої позиції як основи конкретних професійних планів молоді, доведено в дослідженнях О. Таранцевої [12], Е. Шуміліна [14].

Мета статті – дослідити систему початкової хореографічної освіти Волині як джерела розвитку професійного хореографічного мистецтва.

У системі хореографічної підготовки Волині вагоме місце посідають початкові спеціалізовані мистецькі навчальні заклади (школи естетичного виховання), де закладають основу підготовки хореографів. До таких осередків належать хореографічні класи шкіл мистецтв, палаців учнівської молоді, хореографічні школи при творчих колективах.

Як зазначає А. Максименко, “останніми роками в хореографічній позашкільній освіті відбуваються інноваційні процеси, зокрема спостерігається масове захоплення сучасними напрямками танцювального мистецтва. Тому сьогодні провідною метою хореографічної освіти в її початковій ланці стають збереження національних танцювальних традицій, відродження та модернізація в сучасних умовах методичних основ народно-сценічного танцю” [9, с. 212].

Хореографічне мистецтво в цілому і народно-сценічний танець зокрема становить невід’ємну частину художньо-естетичного виховання позашкільної освіти, що дає змогу дітям досконало оволодіти красою та виразною мовою рухів, сприяє формуванню правильної осанки, розвиває фізичну силу й витривалість під час виконання технічних і методичних складових народного танцю. Завдяки системі хореографічного навчання та виховання, яка притаманна народно-сценічному танцю, діти долучаються до розвитку танцювальних і музичних здібностей, що допомагає їм досконаліше й тонше сприймати професійне хореографічне мистецтво.

Позашкільна освіта спрямовує своє зусилля на естетичне виховання учнівської молоді засобами хореографічного мистецтва, розвиток інтелектуальних, творчих здібностей особистості дитини на основі надбань культури й мистецтв українського народу, народних традицій. Позашкільні навчальні заклади мають у своєму арсеналі усі можливості для художньо-естетичного виховання дітей та оволодіння основами високого художнього смаку, бажання займатись улюбленим видом мистецтва [11, с. 281–284].

Провідне місце серед осередків естетичного виховання дітей Волинського регіону, де здійснюють професійну хореографічну підготовку, належить ансамблю народного танцю “Радість” Палацу учнівської молоді міста Луцька.

Ансамбль народного танцю “Радість”, який заснував у 1954 році І. М. Богданець, є лауреатом і дипломантом міжнародних та всеукраїнських фестивалів і конкурсів, лауреатом обласних премій імені Олександра Гаврилюка й Степана Кривенького.

“Радість” – це творчий колектив дітей і молоді, в якому любов до хореографічного мистецтва об’єднує понад 450 хлопчиків та дівчаток віком від 4 до 18 років.

1994 року в ансамблі було створено школу хореографічного мистецтва, завданням якої є художньо-естетичне виховання дітей засобами хореографічного мистецтва та спеціальна підготовка до наступного навчання в середніх спеціальних і вищих навчальних закладах мистецтва й культури.

Керівники колективу – заслужений працівник культури України Галина Соколова і заслужений працівник освіти України Віктор Шугалов. Педагогічний склад ансамблю – талановиті, віддані справі хореографи. Випускники ансамблю: Валерій Смирнов – заслужений артист України, постановник багатьох танцювальних номерів, Марина Клімішина, Ярослав Смирнов, Олексій Лець, Ігор Степанюк, Тетяна Салімуха, Анастасія Храмцова, Катерина Марчук. Плідно працюють у колективі Ніна Сторожик, Галина Новикова.

За високу виконавську майстерність, яскравий талант юних артистів, художню довершеність кожного танцю, барвисту палітру костюмів і багатство музичного оформлення танців 1986 року ансамблю “Радість” присвоєно звання “Зразковий художній колектив”, а 2005 року колектив отримав звання “Народний художній колектив”.

Керівники ансамблю зберігають, примножують, поповнюють новим змістом творчі надбання колективу. Водночас щороку збагачують репертуар новими постановками. Сьогодні в концертній програмі ансамблю – українські народні танці й танці народів світу. Серед них – “Волинський край”, “Свято друзів”, “Всі ми діти твої, Україно”, “Карпати”, “Шкільний корабель”, “Полька-полісянка”, “Крутях”, “Шалантух”, “Волинські притупи”, “На ярмарок із

музиками”, “Повзунець”, “Арогонська хота”, “Птахолови”, “Польська сюїта”, “Ірландська молодіжна полька” і багато інших постановок.

Ансамбль проводить активну фестивально-концертну діяльність. У його репертуарі – яскраве розмаїття хореографічних постановок. За роки існування створено понад 250 різноманітних танців, хореографічних композицій, сюїт, картинок, мініатюр. Щороку репертуар збагачується новими хореографічними доробками.

Творчість ансамблю відома шанувальникам хореографічного мистецтва України, Росії, Білорусі, Литви, Польщі, Чехії, Словаччини, Румунії, Німеччини, Голландії. Упродовж 2011–2016 років колектив був учасником численних конкурсів та фестивалів, які відбувались у Польщі (Ольштин, Лодзь, Познань, Влодава, Котобжег, Білосток). Ансамбль танцю “Радість” – лауреат VIII Всеукраїнського фестивалю-конкурсу хореографічного мистецтва “Толока–2011” (м. Харків, I місце), Міжнародного дитячо-юнацького хореографічного фестивалю-конкурсу “Містерія танцю” (м. Київ, I місце), міського огляду-конкурсу хореографічного мистецтва “Коли танцюють діти–2013” (м. Луцьк, Гран-Прі), обласного фестивалю хореографічного мистецтва “У вихорі танцю” (м. Луцьк, Гран-Прі) та багатьох інших мистецьких заходів, проведених в Україні й за її межами.

Багато випускників ансамблю стали професійними хореографами, керівниками танцювальних колективів, артистами балету, працівниками культурно-освітньої сфери.

Завдяки ефективній організації навчально-виховного процесу, завзятості й творчому натхненню багатьох поколінь колектив став зразком хореографічної діяльності для дитячих танцювальних колективів, одним з найкращих колективів в Україні.

Навчально-виховний процес у позашкільних навчальних закладах Волині, зокрема у школі хореографічного мистецтва Палацу учнівської молоді міста Луцьк, здійснюють диференційовано, відповідно до індивідуальних можливостей, інтересів, нахилів дитини з урахуванням їх психофізіологічних особливостей. Важливо зауважити, що під час формування змісту позашкільної освіти значне місце відведено українській національній ідеї, духовності, демократичним засадам навчання й виховання, гуманістичним цінностям. Основні форми роботи в хореографічній школі класифікують за трьома рівнями навчання: початковий, основний, вищий.

Варто зазначити, що народно-сценічний танець є фундаментом для оволодіння всіма іншими танцювальними напрямками. На думку дослідниці цієї галузі хореографічного мистецтва України К. Островської, “навчання народно-сценічного танцю передбачає опанування танцювальною технікою як основою для втілення хореографічного образу, що органічно поєднується з музикою – важливим компонентом у хореографічному вихованні” [10, с. 29]. Доцільно також зауважити, що народно-сценічний танець є основою репертуару провідних хореографічних та вокально-хореографічних колективів, тому оволодіння його основами на різних етапах навчання створює міцне підґрунтя для їх подальшого функціонування й удосконалення.

Серед основних чинників зародження і функціонування народно-сценічного танцю варто виокремити такі: потреба суспільства у збереженні та розвитку національної танцювальної культури; практика хореографічної освіти й виховання; прогресивні ідеї щодо змісту і шляхів виховання гармонійно розвиненої особистості; постанови уряду про стан та шляхи вдосконалення культури й мистецтва в Україні; результати досліджень як у галузі теорії та методики викладання народно-сценічного танцю, так і в суміжних напрямках хореографічного мистецтва [8].

Методика викладання народно-сценічного танцю – історично сформована сукупність специфічних засобів і методів системи хореографічного мистецтва. Танцювальна педагогіка спирається на дидактичні принципи науковості та доступності навчального матеріалу, наочності під час вивчення нового матеріалу, міцності знань, умінь і навичок, активності творчої діяльності дітей, їх самостійності, зв'язку навчального матеріалу із життям та інтересами дітей. Перебуваючи в постійному розвитку, народно-сценічний танець використовує у своєму арсеналі прогресивні методи і збагачує палітру виразних засобів відповідно до вимог часу [9, с. 214]. Сучасні напрямки хореографічного мистецтва певною

мірою витісняють народну хореографію та намагаються відвести їй другорядне місце. У цьому контексті методика навчання основам народно-сценічного танцю потребує від керівника дитячого хореографічного колективу постійного перебування в пошуку нових варіативних танцювальних рухів. Застосування шаблонних, застарілих прийомів може призвести до знищення творчого потенціалу дитини. Як цілком правильно зауважує дослідник народно-сценічного танцю А. Максименко, “зацікавленість дітей народно-сценічною хореографією можлива тільки тоді, коли керівник дитячого хореографічного колективу в своїй роботі використовуватиме сучасні методичні прийоми, які будуть базуватися на науково-теоретичних положеннях та підпорядковуватимуться принципам дидактики” [9, с. 214]. Належну організацію роботи в дитячому хореографічному колективі позашкільного навчального закладу забезпечують добором методичних прийомів, що викликають у дітей бажання творчості. Залежно від намічених завдань керівник на заняттях використовує різноманітні методи навчання (евристичний, дослідницький, репродуктивний), найчастіше поєднуючи їх.

До основних методів належать:

– показ – застосовують під час вивчення нового руху, пози, самостійного руху рук, голови, корпусу;

– зразок – педагог правильно, емоційно, виразно виконує завдання, котре він ставить перед дітьми, що сприяє міцному засвоєнню матеріалу, стимулює розумову діяльність та є передумовою високоякісного виконання;

– словесний метод – це вміння послуговуватися словом. Методичні прийоми вивчення танцювальних рухів і танцювальних зразків народно-сценічної хореографії неможливі без словесних пояснень, вказівок. Послуговуватися словом та інтонацією керівник повинен обережно й артистично, щоб не принизити, не образити дитину. Керівник дитячого хореографічного колективу має постійно озвучувати своє бажання допомогти дитині поступово розкрити за посередництвом завдань поки що приховані її можливості. Перед показом руху педагог характеризує його, пояснює значення, яке він матиме для танцю. А показом підкреслює спочатку загальну точну форму руху, а потім – кожен нюанс зокрема, водночас говорячи про його значення для загальної форми танцю [6, с. 34];

– музичний супровід як методичний прийом є одним з найдієвіших засобів виховання. Під час прослуховування музики у вихованців виникають певні думки, почуття, образи, збагачується емоційна сфера, яка впливає на якість виконання танцювальних рухів.

Засвоєння дітьми прийомів виконання танцювально-лексичної групи рухів народно-сценічної хореографії у школах естетичного виховання дає змогу застосовувати свої знання під час виконання танцювальних етюдів і танцювальних композицій, що впливають на зацікавлення усім навчально-виховним процесом. Шлях виховання у дитини любові до народно-сценічної хореографії складний і тривалий, тому прищеплення інтересу до занять із хореографії залежить насамперед від створення атмосфери, в якій дитина може радісно та плідно працювати.

Аналіз навчально-виховного процесу хореографічних відділів дитячих шкіл мистецтв Волині та школи хореографічного мистецтва Палацу учнівської молоді м. Луцька засвідчив, що заняття з дітьми початкового рівня вчителі та керівники дитячих хореографічних колективів розпочинають із найпростіших технік і методики вивчення танцювальних рухів. Лексику народно-сценічного танцю, що базується на поставі корпусу, вивченні позицій рук, ніг, подають в ігровій формі. Техніка виконання танцювальних рухів поступово ускладнюється та наповнюється змістовністю відповідно до характеристик танцювального образу. Методична складова початкового рівня передбачає навчання дітей як майбутніх танцівників доволіно послуговуватися рухами для подальшого складання й засвоєння танцювальних комбінацій на матеріалі танців народів світу.

Оволодіння лексикою народно-сценічного танцю дітей наступного, основного, рівня передбачає поглиблене вивчення теоретичних основ і послідовне опанування різноманітних технік виконання танцювальних комбінацій, сформованих на основі лексичного матеріалу різних національностей. Вихованці основного рівня не лише спрямовують свої зусилля на оволодіння технічною основою танцювального руху, а й опановують образно-лексичну

характеристику приналежності руху. Основна мета завдань – формування вмінь і навичок, реалізацію творчої діяльності через виконання постановок, художньо-естетичного пізнання світу, індивідуальний підхід до творчої роботи, сприйняття прекрасного в танцювальному образі, що дає дітям змогу набути майстерності у виконанні технічних рухів народно-сценічного танцю.

Вищий рівень оволодіння танцювально-хореографічною майстерністю допомагає якнайкраще розвинути художні здібності й творче мислення учнів і задовольнити їхню потребу в самореалізації, підвищити зацікавленість хореографічним мистецтвом у цілому та поліпшити методичні навички для подальшого ускладнення технічної і методичної основи танцювальних рухів, що дає змогу дітям, які бажають продовжити навчання, оволодіти в танцювальному колективі народно-сценічного танцю професійною танцювальною майстерністю з подальшою професійною мистецькою орієнтацією. Вищий рівень хореографічної майстерності передбачає вивчення основ художньої інтерпретації танцювальних рухів та основ композиції, танцювальної комбінації, етюда чи танцювального номера. З учасниками танцювального колективу вищого рівня навчання іноді проводять і у формі індивідуальних занять для вдосконалення їхньої майстерності. Керівники танцювальних хореографічних колективів зосереджують увагу під час організації навчально-виховного процесу на формуванні культурно-естетичного світогляду дітей, вивченні народних обрядів і звичаїв народів світу, вихованні шанобливого ставлення до духовних цінностей українського народу та його мистецьких надбань на ниві танцювальної майстерності.

Таким чином, серед початкових мистецьких навчальних закладів Волині провідне місце займають школа хореографічного мистецтва ансамблю народного танцю “Радість” Палацу учнівської молоді міста Луцька, хореографічні відділи дитячих шкіл мистецтв. Викладацький склад цих навчальних закладів інтенсивно працює над урізноманітненням репертуару шляхом уведення до нього танців регіонального фольклору, а також вокально-танцювальних композицій сучасних вітчизняних композиторів. Розроблення нових педагогічних підходів до організації навчального процесу, використання новаторських методик як українських, так і зарубіжних педагогів-хореографів – важливі кроки, котрі вивели початкову хореографічну освіту Волині на якісно новий рівень розвитку і заклали початки її інтеграції в європейський освітній і мистецький простір.

ЛІТЕРАТУРА

1. Василенко К. Лексика українського народно-сценічного танцю: навч. посіб. для ін-тів культури / К. Василенко. – Київ : Мистецтво, 1996. – 496 с.
2. Василенко К. Український танець / К. Василенко. – Київ : Мистецтво, 1997. – 282 с.
3. Верховинець В. М. Теорія українського народного танцю / В. М. Верховинець. – Київ, 1990. – 152 с.
4. Гончаренко Ю. Моніторинг процесу викладання хореографії у системі загальноосвітніх закладів України / Ю. Гончаренко // Вища школа. – 2011. – № 4. – С. 33–37.
5. Гуменюк А. І. Українські народні танці / А. І. Гуменюк. – Київ, 1969. – 615 с.
6. Зайцев Є. Основи народно-сценічного танцю / Є. Зайцев, Ю. Колесниченко. – Вінниця, 2007. – 416 с.
7. Зубатов С. Основи викладання українського народно-сценічного танцю / С. Зубатов. – Київ, 1995. – 133 с.
8. Коваль П. Педагогічні засади розвитку особистісних якостей молодших школярів засобами ритміки та хореографії / П. Коваль // Обдарована дитина. – 2011. – № 12. – С. 44–47.
9. Максименко А. І. Методика викладання народно-сценічного танцю в позашкільному навчальному закладі // Актуальні питання мистецької освіти та виховання, 2015. – Вип. 1–2 (5–6). – С. 212–216.
10. Островська К. Український народно-сценічний танець у системі освіти / К. Островська // Культура України. – 2010. – Вип. 30. – С. 26–29.

11. Попик О. Виховання творчої особистості молодшого школяра засобами хореографічного мистецтва в позашкільних навчальних закладах / О. Попик // Педагогічний дискурс. – 2012. – № 13. – С. 281–284.
12. Таранцева О. О. Формування фахових умінь майбутніх вчителів хореографії засобами українського народного танцю : дис. канд. пед. наук : спец. 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” / Таранцева Олена Олександрівна. – Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України. – К., 2002. – 224 с.
13. Ткаченко Т. Народный танец: учеб. пособ. для театральных и хореогр. заведений / Т. Ткаченко. – М. : Искусство, 1962. – 655 с.
14. Шумилин Е. А. Психологические особенности личности старшеклассника / Е. А. Шумилин. – М., 1979. – 35 с.

REFERENCES

1. Vasylenko, K. (1996), *Leksyka ukraiskoho narodno-stsenichnoho tantsu: navch. posib. dlia in-tiv kultury* [Vocabulary of the Ukrainian folk and stage dance: teach. guidances for culture inst], Issue 3, Kyiv, Mystetstvo. (in Ukrainian).
2. Vasylenko, K. (1997), *Ukainskyi tanets* [Ukrainian dance], Kyiv, Mystetstvo. (in Ukrainian).
3. Verkhovynets, V. M. (1990), *Teoriia ukainskoho narodnoho tantsu* [Theory of Ukrainian folk dance], Kyiv. (in Ukrainian).
4. Goncharenko, Y. (2011), Monitoring the process of teaching choreography in the system of secondary educational institutions of Ukraine, *Vyshcha Shkola* [High School], no. 4, pp. 33–37. (in Ukrainian).
5. Humeniuk, A. I. (1969), *Ukrainski narodni tantsi* [Ukrainian folk dances], Kyiv (in Ukrainian).
6. Zaitsev, Ye. (2007), *Osnovy narodno-stsenichnoho tantsiu* [Basics of folk and stage dance], Vinnytsia. (in Ukrainian).
7. Zubatov, S. (1995), *Osnovy vykladannia ukainskoho narodno-stsenichnoho tantsiu* [Basics of teaching Ukrainian folk and stage dance], Kyiv. (in Ukrainian).
8. Koval, P. (2011), Teaching principles of development the personal qualities of junior pupils by means of rhythm and choreography, *Obdarovana dytyna* [Gifted child], no. 12, pp. 44–47. (in Ukrainian).
9. Maksimenko, A. I. (2015), Methods of teaching folk-stage dance at extracurricular school educational institutions, *Aktualny pytannia mystetskoï osvity ta vykhovannia* [Actual issues of art education and training], Issue 1–2 (5–6), pp. 212–216. (in Ukrainian).
10. Ostrovska, K. (2010), Ukrainian folk stage dance in the educational system *Kyultura Ukrainy* [Culture of Ukraine], Issue 30, pp. 26–29. (in Ukrainian).
11. Popyk, O. (2012), Upbringing the creative personality of younger student by the means of choreographic art-school education, *Pedagogichniy dyskurs* [Pedagogical discourse], no. 13, pp. 281–284. (in Ukrainian).
12. Tarantseva, O. O. (2002), “The formation of professional skills of future teachers of choreography by the means of the Ukrainian folk dance”, the dissertation of Candidate. Pedagogical Sciences: 13.00.04 “Theory and Methods of Professional Education”, Institute of Pedagogy and Psychology of Professional Education of the Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Kyiv. (in Ukrainian).
13. Tkachenko, T. (1962), *Narodnyi tanets: ucheb. posob. dlia teatralnykh i khoreogr. zavedeniy* [Folk dance: teach. textbook for theatre and choreographical institutions], Moscow, Iskustvo. (in Russian).
14. Shumilin, E. A. (1979), *Psikholohicheskie osobennosti lichnosti starsheklasneka* [Psychological Features of the personality of senior student], Moscow. (in Russian).